

«Fremtidens skole – med vekt på godt og inkluderende skolemiljø»

Stord 04.10.2018

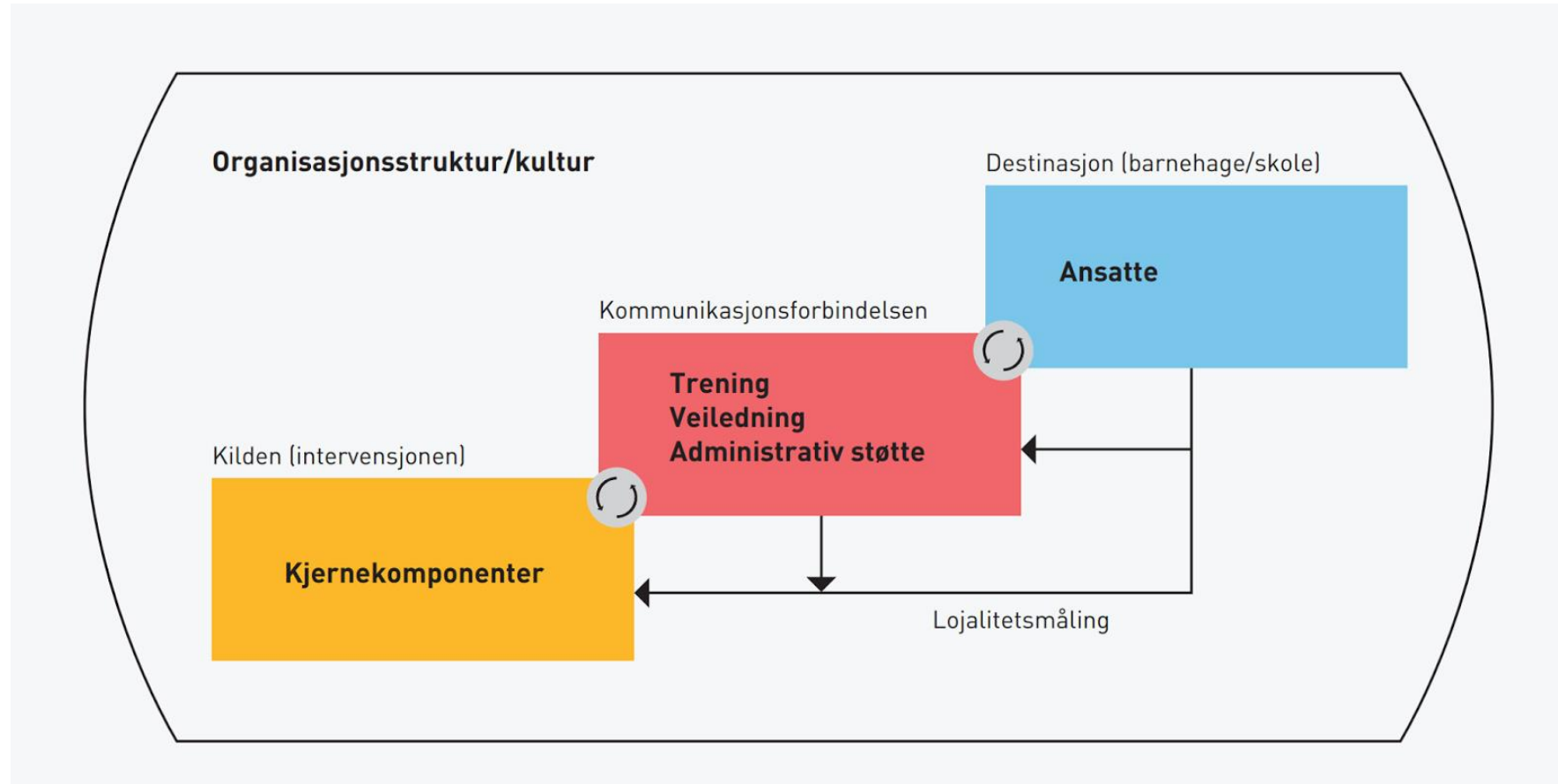
Inkludering i skolen

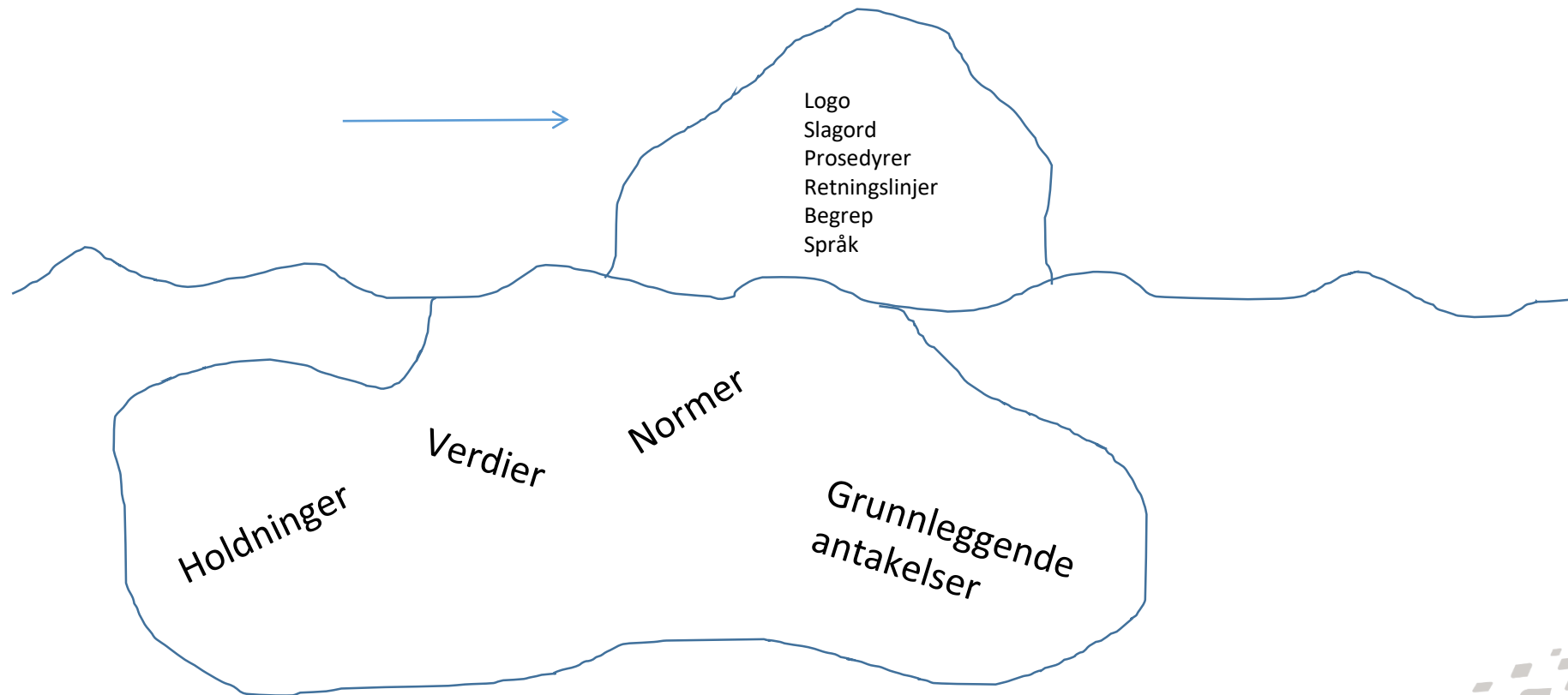
- Mye i barnehagen og skolen går i riktig retning, men fortsatt blir mange elever ekskludert fra fellesskapet i skolen, og sosiale forskjeller blir i for stor grad reproduisert. Vi skal ha en barnehage og skole som gir alle barn mulighet til å lykkes uavhengig av bakgrunn, derfor vil vi forsterke og utvide arbeidet med tidlig innsats. (Regjeringen, 2018c)

Dette sitatet er hentet fra en pressemelding der regjeringen våren 2018 annonserte arbeidet med sin neste stortingsmelding på utdanningsområdet. Arbeidstittelen er *Tidlig innsats og inkluderende fellesskap i barnehage og skole*, og meldingen skal etter planen foreligge høsten 2019.

I et intervju

knytter kunnskapsminister Jan Tore Sanner tidlig innsats til ønsket om å løfte elevene med svakest utgangspunkt, for å skape sosial utjevning. På spørsmål om hvorfor akkurat hans regjering skal klare å få bukt med den sosiale reproduksjonen som har preget utdanningssystemet gjennom årtier, er svaret: «Fordi vi har bestemt oss for at vi skal lykkes.

Inkluderende opplæring =V+P+3T+2A+S+R+L

V= En **Visjon** om at alle hører til i fellesskapet. Visjonen må gjenspeiles i alle ansattes holdninger og praksis.

P= **Plassering**

3T= **Tilpasset læreplan**, **Tilpasset vurdering** og **Tilpasset undervisning**.

2A= **Aksept** av lærer, medelever og foreldre og fysisk **Adgang**.

S= **Støtte**. Ansatte må få tilgang til hjelp og støtte

R= **Ressurser**. Det må være tilstrekkelig med ressurser til å gjennomføre tiltaksplaner.

L= **Lederskap**. En tydelig og støttende skoleledelse er viktig for at man skal lykkes med inkluderende undervisning.

3 former for inkludering i skolen

- Faglig inkludering innebærer at elevene deltar aktivt i et faglig fellesskap.
- Sosial inkludering innebærer at elevene er sosialt aktive, har venner og er i positivt samspill med sine jevnaldrende.
- Psykisk inkludering er uttrykk for hvordan den enkelte elev opplever sin situasjon på skolens ulike arenaer

<https://www.udir.no/laring-og-trivsel/tilpasset-opplaring/inkludering-og-fellesskap/>

Skolens oppgave

Kvalifisering

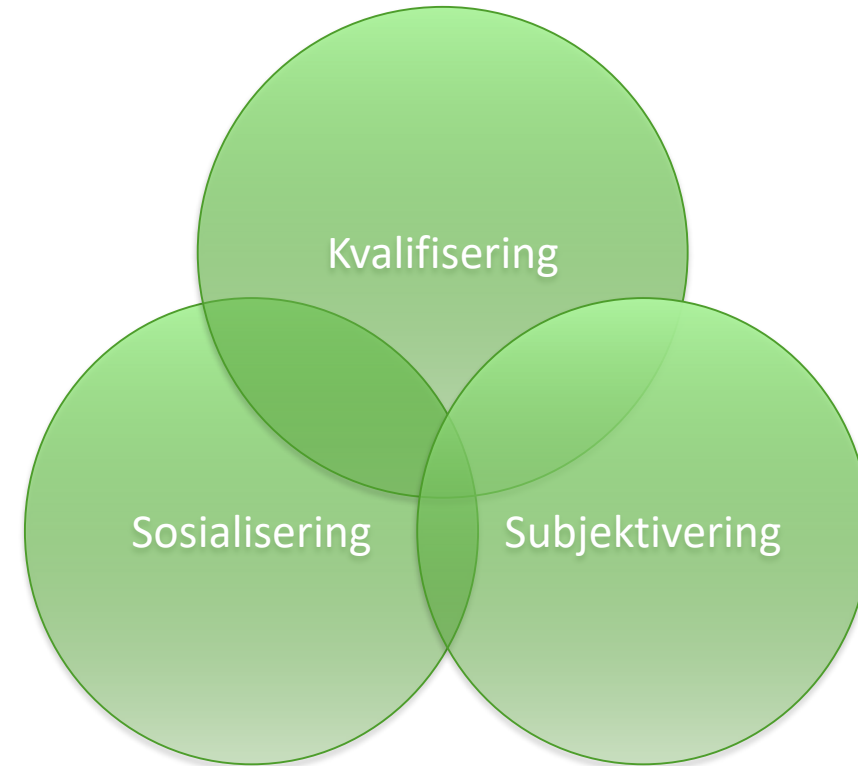
- Kunnskaper
- Ferdigheter
- Kompetanse

Sosialisering

- Tilegning av det sosiale, politiske, kulturelle, mm

Subjektivering

- Uavhengig, handlekraftig og ansvarlig som også utfordrer det eksisterende og dominerende
- Hvordan «bli seg selv»

Biesta (2012, s.7)

Hva er hensikten med inkludering?

Kvalifiserende argumentasjon?

- Økt læringsutbytte
- For de med funksjonsnedsettelse
- For alle de andre

«Inkluderende skolesystem gir en mer effektiv utdannelse til majoriteten av barn og bedrer til slutt effektiviteten og kostnadseffektiviteten i hele opplærings- og utdanningssystemet.»

- Samfunnsøkonomisk smart

Inkludering lønner seg

Tone Mørk

Publisert: 26.03.2018 15:04:56

Oppdatert: 26.03.2018 16:07:02

Elever med utviklingshemming får ofte et dårlig skoletilbud, skriver Jan Magne Brenden i et innlegg i Hamar Arbeiderblad 19. mars 2018. Brenden reiser noen viktige problemstillinger. Hele opplæringssektoren har et felles ansvar for å skape inkluderende praksiser i skolen.

[Les hva Jan Magne Brenden skrev.](#)

Stortingsmeldingen Læring og fellesskap fra 2010 påpeker at mange barn og unge med utviklingshemming og store sammensatte lærevansker, blir møtt med lave forventninger og mangelfull pedagogisk innsats.

Alle elever har rett til tilpasset opplæring, og noen trenger spesialundervisning. Dessverre får mange barn spesialundervisning utenfor klasserommet. Slik trenger det ikke å være. Statped (statlig spesialpedagogiske tjeneste) har på oppdrag fra Utdanningsdirektoratet utviklet tiltak som fremmer inkludering og øker læringsutbyttet for barn med utviklingshemming og store sammensatte lærevansker.

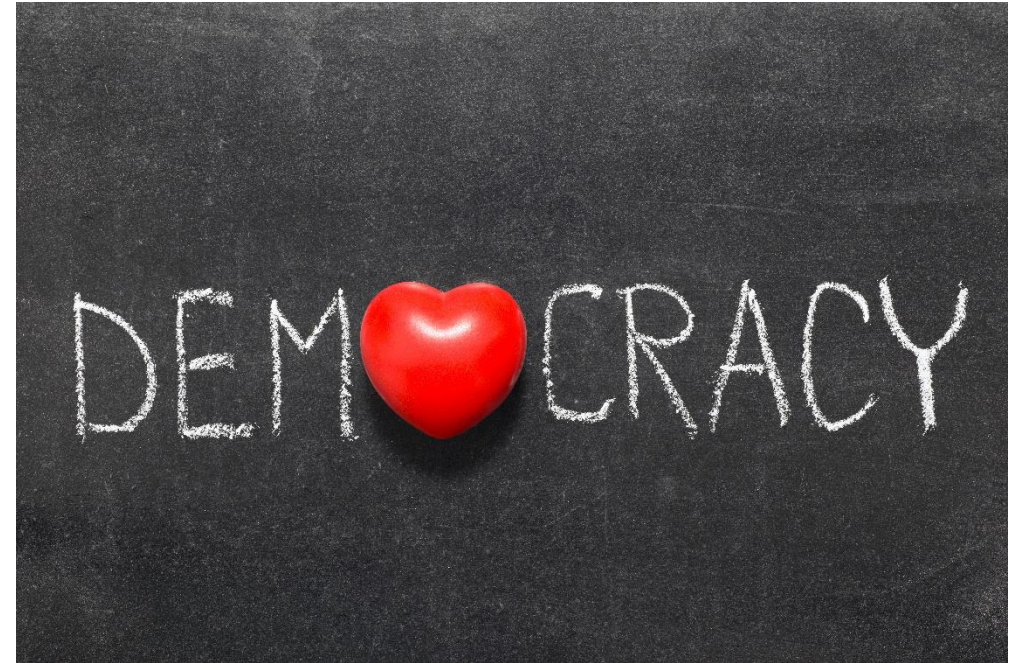
Holdningsarbeid, kompetanseheving og bruk av teknologi viser seg å være viktige tiltak for å øke det sosiale og faglige utbyttet for gruppen. Reell inkludering krever en skoleledelse som jobber fram inkluderende holdninger og praksiser blant både elever og tilsatte. Tiltakene handler også om metodikk og hvordan skolehverdagen blir organisert. Det handler om et felles løft rundt de involverte lærerne og en kultur der alle har et reelt ønske om å skape inkluderende læringsmiljø. Ikke minst handler det om å bruke mulighetene til individuell tilpasning som ligger i teknologi og digitale læringsressurser.

Ulike studier viser hvor viktig fokus på inkludering er for barns sosiale tilhørighet. Et omfattende norsk forskningsarbeid viser at barn som er mye i klassen sin har høyere sosial deltakelse på fritiden enn barn som er mye ute av klasserommet, eller går på spesialskole (Tøssebro og Ytterhus, 2006). Videre viser et doktorgradsarbeid at det sosiale heller ikke blir prioritert høyt nok for barn som trenger et alternativ til talespråk, såkalt alternativt og supplerende kommunikasjon (ASK). De blir ofte ekskludert fra ordinær opplæring, og skolen vektlegger ikke at barna skal bygge sosiale relasjoner til elever i den ordinære klassen (Østvik, 2017).

Hva er hensikten med inkludering?

Sosialiserende argumentasjon?

- Den overordnede delen
- Berikelsesperspektivet
 - Alle må bli hørt
 - Utvider vår livserfaring
 - Respekt
 - Toleranse
 - En gevinst for både enkeltmenneske og samfunnet generelt

(Uthus, 2017)

Hva er hensikten med inkludering?

Subjektiverende argumentasjon?

- En etisk dimensjon
- En verdi i seg selv
- Utvidelse av livskvalitet og det handlingsrommet den enkelte verdsetter

«en holdning som ivaretar enhver opplevelse av selvfølgelighet i det å høre til og være regnet med» (Reindal 2016, s. 152)

- Inkludering handler da ikke om å inkludere noen.
- Bygger på en tanke om at alle er med og blir verdsatt som den **unike personen** han eller hun er.

Hva er hensikten med inkludering?

- Å være unik
 1. Som forskjellig
 2. Som uerstattelig og enestående

- Unik som forskjellig handler om annerledeshet og trenger anerkjennelse fra felleskapet

- Unik som uerstattelig og enestående handler om at ingen kan fylle din plass i felleskapet. Bidraget en kan gi, er derfor også unikt

«Pedagogikk handler om å involvere seg i spørsmålet om hva som er ønskelig» (Reindal 2016, s. 152)

Menneskeverd

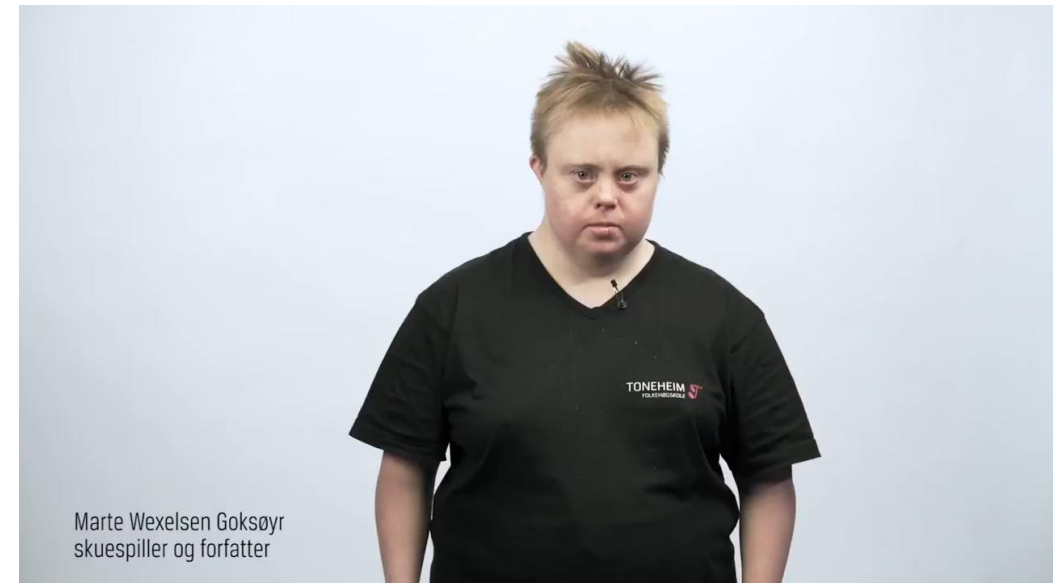
«Jeg er selv en kvinne med Downs syndrom. Jeg er ikke syk. Jeg har ikke en kromosomfeil. Jeg har et ekstra kromosom i mine celler. Jeg er ikke diagnosen Downs syndrom. Jeg er Marte. Helt unik. Som alle mennesker.

Diagnosen Downs syndrom kan man ikke utrydde uten å utrydde mennesket.

Jeg tilhører en minoritetsgruppe i Norge, og jeg ser på det som svært skremmende og dypt krenkende om det skulle være et statlig ønsket prosjekt å utrydde en gruppe mennesker ved å sortere dem bort. I Danmark forventes det i 2030 ikke lenger å fødes barn med Downs syndrom. **Disse vil være utryddet innen den tid.** Vi er truet av utrydding.»

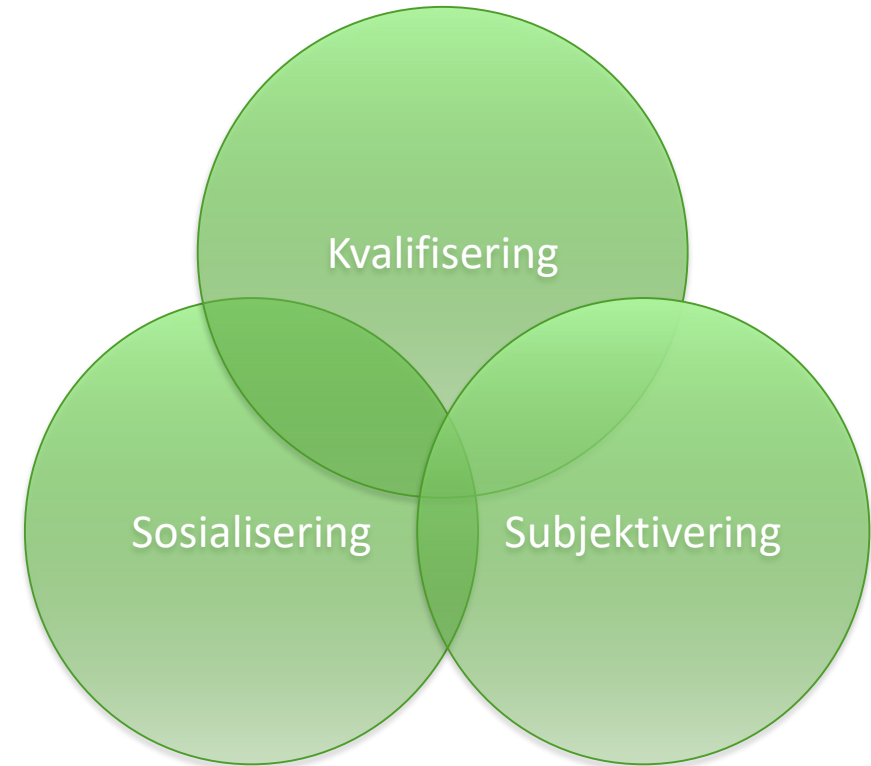
Marte Wexelsen Goksøy

<https://www.menneskeverd.no/2017/09/19/vi-er-truet-av-utrydding/>

Skolens oppgave

- Hvilket nivå og med hvilken argumentasjon preger så langt arbeidet med et «inkluderende skolemiljø»?
- Hva kreves for å få arbeidet til å berøre alle ulike nivå og med ulike typer argumentasjon?

Biesta (2012, s.7)

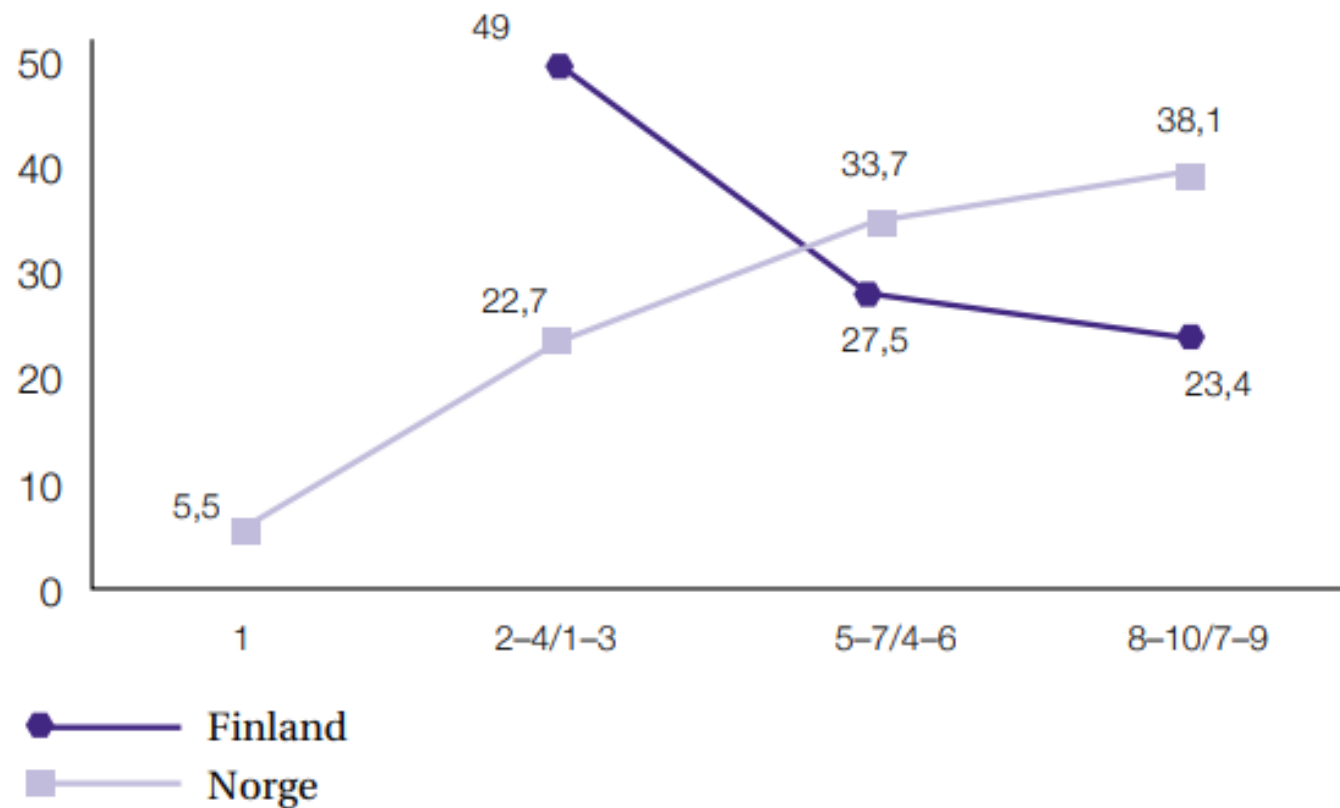
Inkluderende
skolemiljø

Hva er en lærevanske?

Perspektiv	Tidlig innsats og diagnoser	
<i>Lærevansker er noe reelt</i>	Flere oppdaget og tidligere oppdaget?	
<i>Lærevansker er en menneskelig oppfinnelse som beskriver noe som er annerledes</i>	Færre diagnoser?	

Figur 3: Resursfordelingen i spesialundervisning mellom Finland og Norge (fra Takala og Hausstätter, 2009)

Se mot Finland?

*Det kan være mange aspekter ved finsk spesialundervisning som man kan lære av og trekke inn i norsk undervisning, men det er også nødvendig å tydeliggjøre at det er til dels store forskjeller mellom finsk og norsk skole. Disse forskjellene uttrykker seg blant annet i måten vi forstår og ser på **skolens posisjon i forhold til inkludering.***

*Finsk spesialundervisning bygger på en svært klar **individuell psykologisk tradisjon.***

*Denne tradisjonen medfører blant annet at det i all hovedsak er **eleven som skal forandres og kureres fra sine problemer gjennom blant annet klinikkundervisning** ... Dette perspektivet er i høy grad også eksisterende innenfor den norske skolen, men til forskjell fra den finske har man i tillegg et svært tydelig fokus på inkludering, dvs. **den enkeltes rett til deltagelse i skolefellesskapet**..... Organiseringen i Finland er derfor ikke direkte overførbar til Norske forhold.*

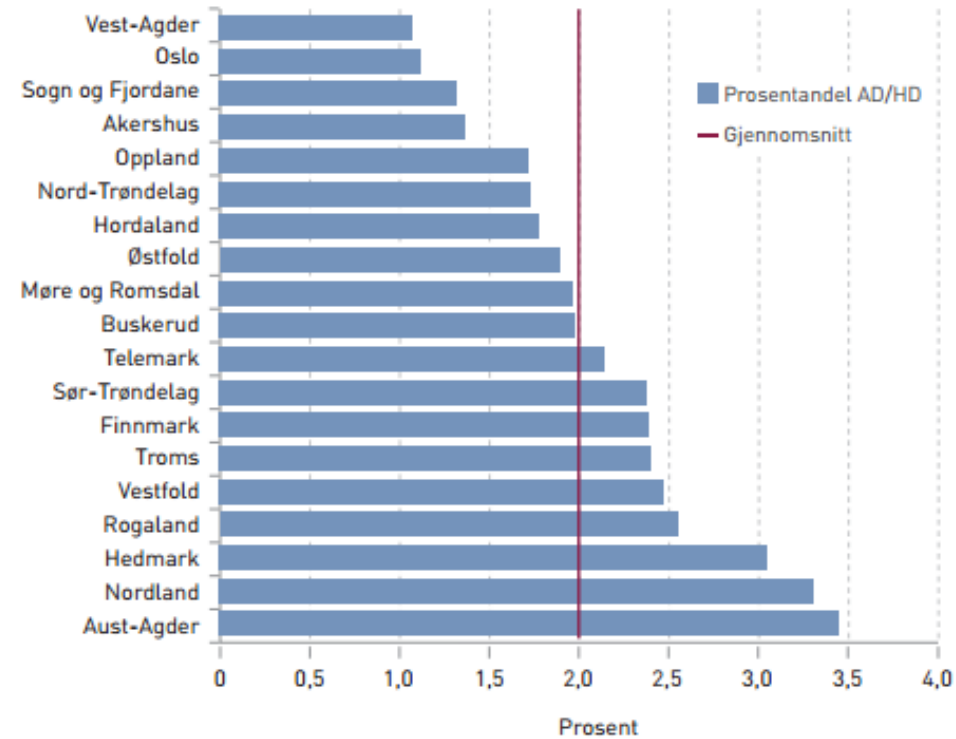
(Hausstätter, 2009 s. 28)

Tidlig innsats og inkludering?

- Inkludering innebærer en vid normalitetsforståelse og kan lett bidra til en avventende holdning
 - Eleven er umoden
 - Vokser det av seg
 - Det går bra med de fleste
- Satsing på tidlig innsats krever kanskje en innsnevring av normalitetsforståelsen og klare kriterier for når normaliteten brytes.
- Motsetning og dilemma
(Hausstätter, 2009 s. 31)

Figur 2 Fylkesvis forekomst av AD/HD i 2008–11 hos barn i alderen 6–12 år (AD/HD registrert som hoved- eller tilleggstilstand én eller flere ganger i løpet av perioden)

Pål, S., Johanne, B. I., Kveim, L. K., Schjølberg, S., Aase, H., Reichborn-Kjennerud, T., . . . Stoltenberg, C. (2013). Fylkesvise forskjeller i registrert forekomst av autisme, AD/HD, epilepsi og cerebral parese i Norge. *Tidsskrift for Den norske legeforening*, nr. 18, 1929–1934.

Søk: spesialped x 30

Derfor vil regjeringen vurdere å innføre et krav om at alle kommuner og eiere av friskoler må sørge for at alle skoler på barnetrinnet har tilstrekkelige ressurser med faglig fordypning i spesialpedagogikk (s.13)

- *Høy kompetanse er viktig for å øke kvaliteten i spesialundervisningen*
- *skal ha kompetanse og kapasitet til å tidlig finne ut hvilke barn og elever som vil ha nytte av vedtak om spesialpedagogisk hjelp eller spesialundervisning*
- *for å identifisere barn og unge som har utbytte av spesialpedagogisk hjelp og vedtak om spesialundervisning*

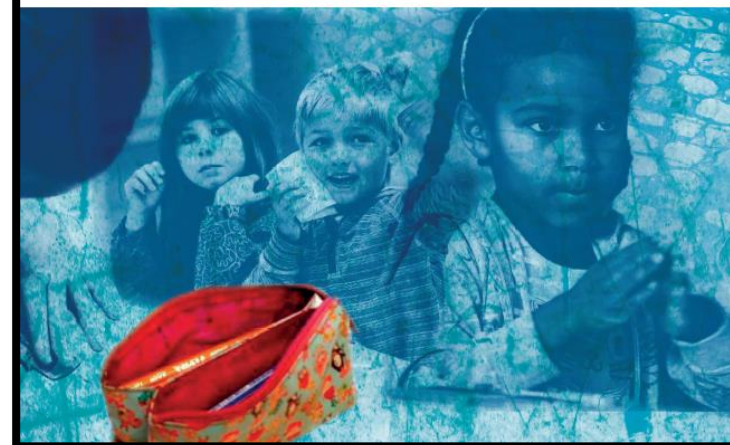
Meld. St. 21

(2016–2017)

Melding til Stortinget

Lærelyst

– tidlig innsats og kvalitet i skolen

Hva er en lærevanske?

Perspektiv	Tidlig innsats og diagnoser	Kartlegging	
<i>Lærevansker er noe reelt</i>	Flere oppdaget og tidligere oppdaget?	Utrede barnets evner og forutsetninger?	
<i>Lærevansker er en menneskelig oppfinnelse som beskriver noe som er annerledes</i>	Færre diagnoser?	Kartlegge barrierer og muligheter i læringsmiljøet?	

TIDSSKRIFT FOR NORSK PSYKOLOGFORENING

PSYKOLOGI

[TIDLIGERE UTGAVER](#) | [ABONNEMENT OG LØSSALG](#) | [STILLINGSANNONSER](#) | [FOR ANNONSØRER](#) | [SKRIV FOR OSS](#) | [OM OSS](#) | [ENGLISH](#)

[PSYKOLOGFORENINGEN](#) [LOGG INN](#)

Du er her: [Psykologtidsskriftet](#) ▶ [Utgave 9-2017](#) ▶ [Artikkel](#)

Fagessay

Tidsskrift for Norsk psykologforening, Vol 54, nummer 9, 2017, side 834-843

Lesevansker

Oppsummering av ny forskning

Tekst [Jan Erik Klinkenberg](#)

Kontakt jekli@frisurf.no

Spesialist i klinisk psykologi

Vi kan med rimelig sikkerhet predikere hvem som er i risiko for å utvikle lese- og skrivevansker før og ved skolestart. Det finnes også evidensbaserte, virksomme tiltak som er både tids- og kostnadseffektive. Skoler og fagfolk må ta dette på alvor.

Søk Søk på tittel, tema, forfatter, dato eller fritekst

Start søk her

søk

Avansert søk

Finn Bla deg fram til det du leter etter

Arbeid, organisasjon og ledelse • Fag, kultur og historie • Familie, barn og samliv • Klinisk psykologi • Kognitiv psykologi • Nevropsykologi og biologisk psykologi • Oppvekst, skole og utdanning • Personlighet og identitet • Psykologi og helse • Samfunns- og sosialpsykologi • Utviklingspsykologi

[Forsiden](#) > [Kronikker](#) > [2014-2011](#) > [Kartlegging i barnehagen – en ...](#) >

Kartlegging i barnehagen – en del av en voksende bekymringsindustri

Av førstelektor Mari Pettersvold og førsteamanuensis Solveig Østrem, Høgskolen i Vestfold

Det samme mønsteret går igjen: Man leter etter et “normalt barn”, men rammene for hva som er normalt, er så trange at et hvilket som helst barn risikerer å bli definert som avviker. Det er lett å få merkelappen “mestrer ikke”.

Kartleggingsverktøyet TRAS (Tidlig registrering av språkutvikling) har til hensikt å kartlegge alle barns språkutvikling. Vår kritikk går ut på at verktøyet ignorerer nyere kunnskap om de store variasjonene i barns normalutvikling. TRAS bidrar til å snevre inn forståelsen av barnehagens språkmiljø ved at det trekker oppmerksomheten mot det som lar seg måle: Grammatikk og uttale blir viktigere enn barns kreative bruk av språket.

Kapittel 2

«Kom som du er, og bli som oss?»	38
<i>Sven Nilsen</i>	
Innledning	38
Bakgrunn	39
Fellesskolen og spenningen mellom fellesskap og tilpasning, likhet og likeverd	39
Fellesskap – møte mangfold med «det samme»?	40

Hva er en lærevanske?

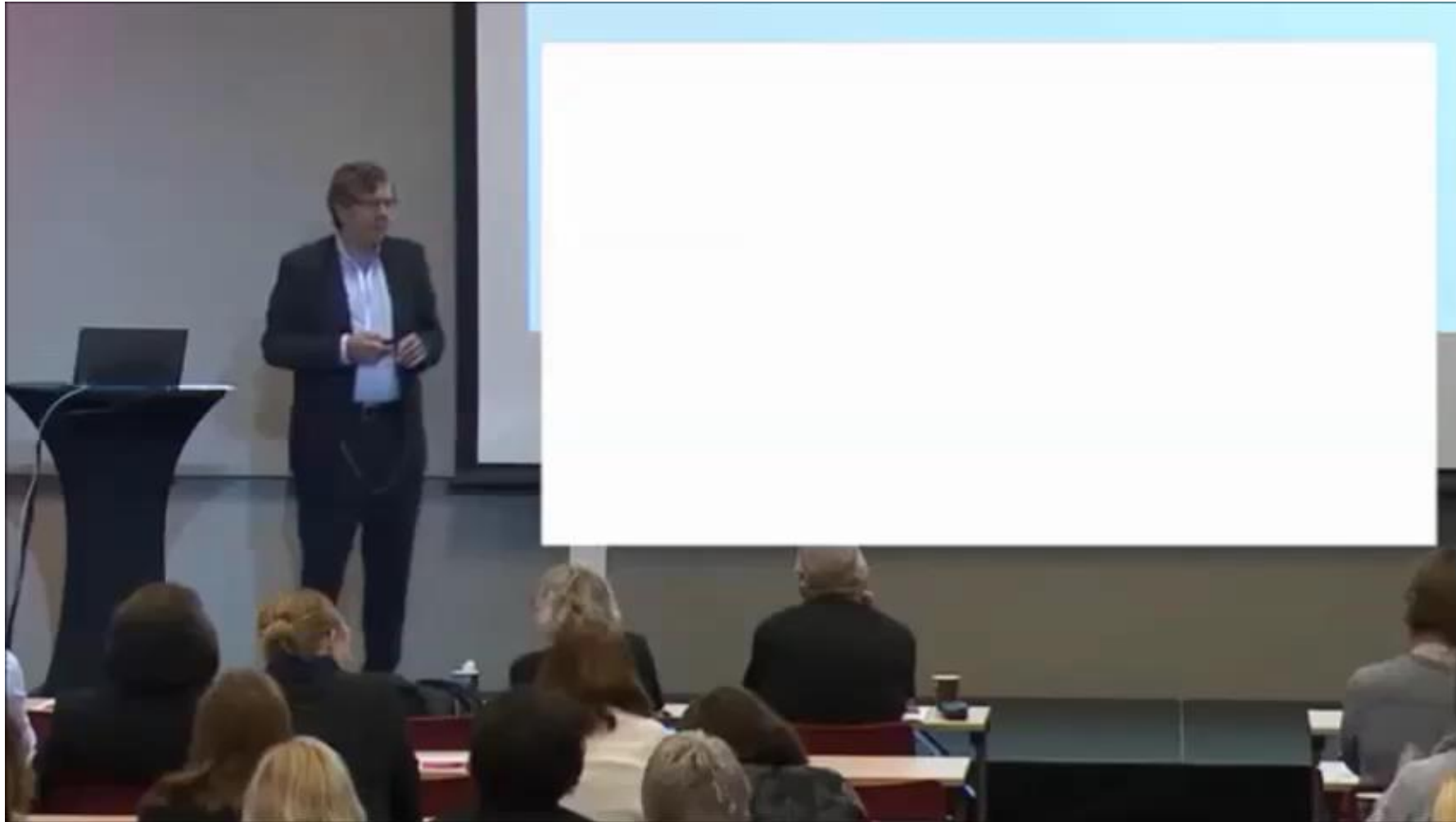
Perspektiv	Tidlig innsats og diagnoser	Kartlegging	Tilpasset opplæring
<i>Lærevansker er noe reelt</i>	Flere oppdaget og tidligere oppdaget?	Utrede barnets evner og forutsetninger?	Mest mulig skreddersøm
<i>Lærevansker er en menneskelig oppfinnelse som beskriver noe som er annerledes</i>	Færre diagnoser?	Kartlegge barrierer og muligheter i læringsmiljøet?	Fokus på universelle tiltak og god kvalitet på det ordinære

Pedagogisk tilrettelegging

- Pedagogikk for reguleringsvansker
- Pedagogikk for autismespekter
- Synspedagogikk
- Audiopedagogikk
- Nevropedagogikk
- Traumebevisst pedagogikk
- Pedagogikk for psykisk utviklingshemming
- Pedagogikk for barn med Dyspraktiske vansker
-
-
-
-

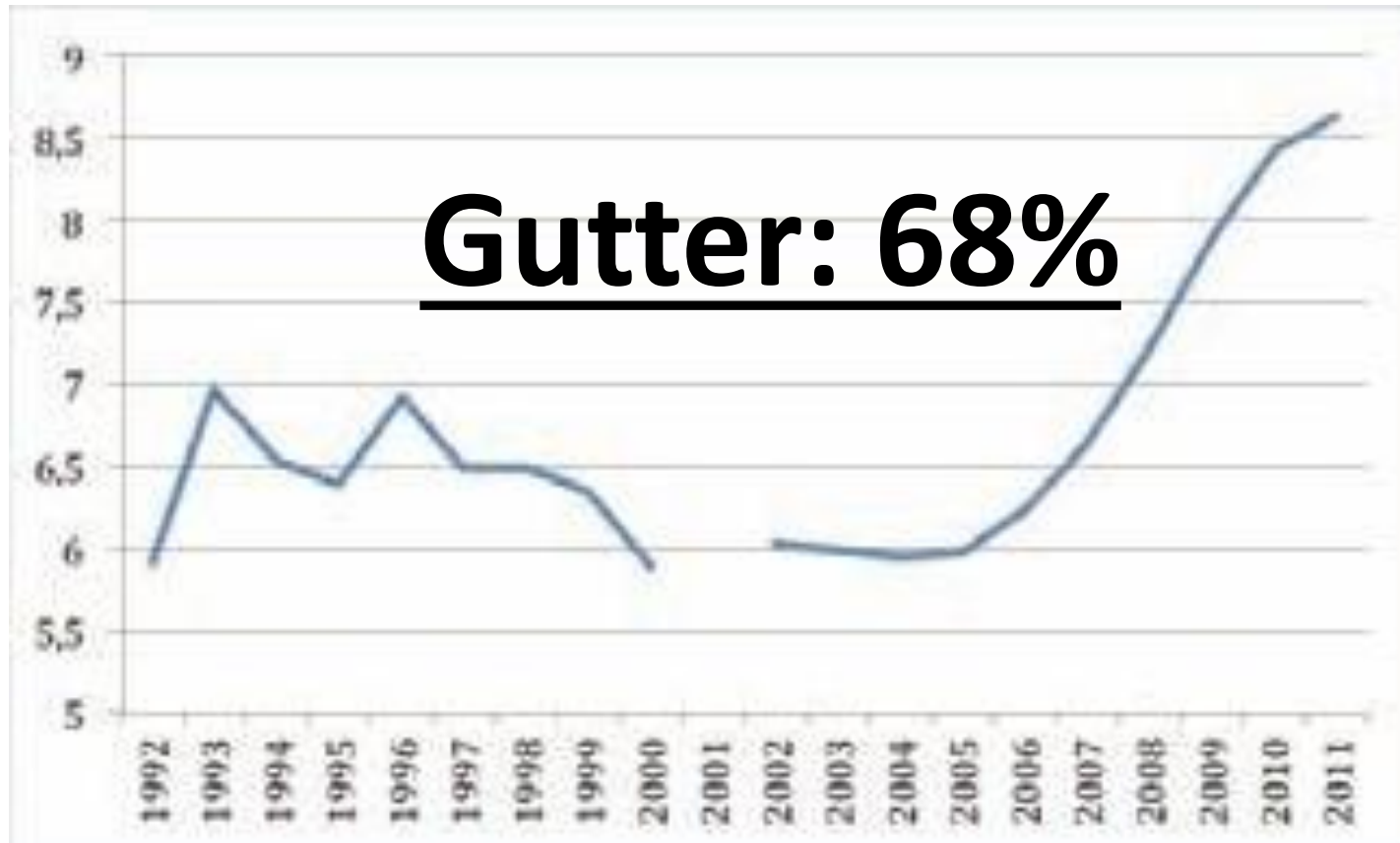

Hva er en lærevanske?

Perspektiv	Tidlig innsats og diagnoser	Kartlegging	Tilpasset opplæring	Omfang av spesialundervisning
<i>Lærevansker er noe reelt</i>	Flere oppdaget og tidligere oppdaget?	Utrede barnets evner og forutsetninger?	Mest mulig skreddersøm	
<i>Lærevansker er en menneskelig oppfinnelse som beskriver noe som er annerledes</i>	Færre diagnoser?	Kartlegge barrierer og muligheter i læringsmiljøet?	Fokus på universelle tiltak og god kvalitet på det ordinære	

Gutter: 68%

Hva er en lærevanske?

Perspektiv	Tidlig innsats og diagnoser	Kartlegging	Tilpasset opplæring	Omfang av spesialundervisning	Dilemma
<i>Lærevansker er noe reelt</i>	Flere oppdaget og tidligere oppdaget?	Utrede barnets evner og forutsetninger?	Mest mulig skreddersøm		Merkelapper og segregering?
<i>Lærevansker er en menneskelig oppfinnelse som beskriver noe som er annerledes</i>	Færre diagnoser?	Kartlegge barrierer og muligheter i læringsmiljøet?	Fokus på universelle tiltak og god kvalitet på det ordinære		Bagatellisering og tilsløring?

Refleksjon

Hvilken vanskeforståelse preger din skole?

- På møter?
- På pauserommet?
- I klasserommet?

NULLM
DU HAR RET

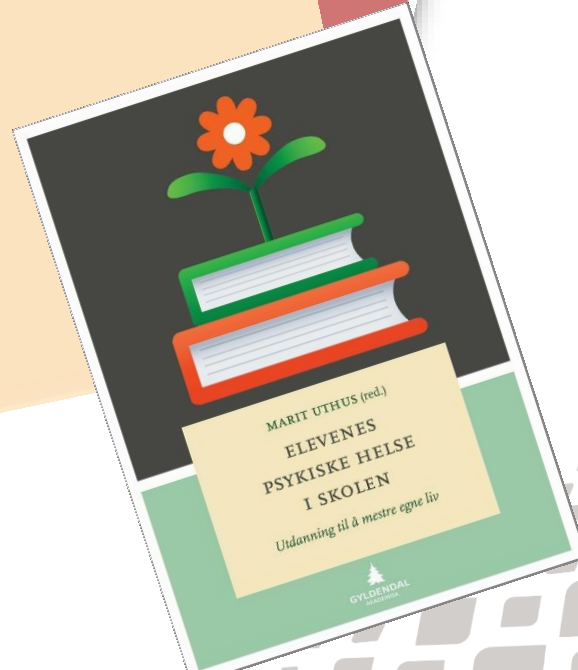
TILPASSET OPPLÆRING

ORDINÆR OPPLÆRING
Gjelder alle elever

SPESIALUNDERVISNING
Gjelder noen elever

Nordahl mfl.
VIDERENDE FELLESSKAP
BARN OG UNGE
... og unge med behov for særskilt tilrettelegging

Tilpasset opplæring

Et individ perspektiv

- Et personlig perspektiv handler om retten til å få en opplæring som tar høyde for elevens egenart. Målet for tilpasset opplæring blir derfor å ta utgangspunkt i elevenes muligheter til å utvikle seg ut i fra sine **talenter**, **ferdigheter** og **interesser**.
- Sterkt knyttet til likeverdstanden
- En gradvis erkjennelse av at vi i bunn og grunn ikke er så veldig like

Tilpasset opplæring

- Hvis skolen på ordentlig var opptatt av hele menneske, og verdsatt alle verdier, talenter og egenskaper.....
- Spesialundervisning i sløyd, eller musikk?

Tilpasset opplæring

Et samfunns perspektiv

- Tilpasset opplæring blir **et virkemiddel for å tilfredsstille samfunnets behov**. Når samfunnet samtidig fremhever enkelte kvaliteter og ferdigheter som kreves for å tilfredsstille dette behovet, kan målet med tilpasset opplæring bli å sørge for at flest mulig tilegner seg disse ferdighetene.
- Sterkt knyttet til tanken om sosial utjevning

«Fremtidens skole» NOU-2015:8

«Utvalget anbefaler at det legges vekt på metakognisjon og selvregulert læring i alle fag.

«Fordi det å kunne lære er avgjørende i skolen, i arbeidslivet og i samfunnet ellers, vil metakognisjon og selvregulering være viktig kompetanse for elevene.

«Selvregulert læring foregår i samspill med andre. I delutredningen vektlegger utvalget også en psykologisk forståelse av selvregulering, som betyr evne til å håndtere og ta kontroll over sine egne handlinger, følelser og tenkning. Å kunne arbeide målrettet, motstå distraksjoner og tilpasse seg i samhandling med andre er eksempler på selvregulering. Selvregulering og å kunne opptre pålitelig og ansvarlig har betydning for elevers faglige læring i skolen og for hvordan de senere mestrer arbeidslivet og sitt eget liv å utvikle.»

Kompetansemålene i skolen er med viten og vilje satt så høyt at ikke alle skal kunne nå dem. Ekspertenes løsning? Starte enda tidligere.

Til skolen for å siles ut

Espen Schaanning
SKOLE

I norsk barnehage og skole skal alle barn og unge tas vare på, gis omsorg, vises respekt og ytes den hjelp de har behov for. Det finnes et helt sett av lover og regler som skal sikre dette, og lærere av ulike slag forjener utvilsomt honnør for at de påtar seg den viktige oppgaven å realisere disse målingene. Våre myndigheter opererer imidlertid med noen forståelsesrammer for arbeidet i barnehage og skole som vanskeliggjør disse ambisjonene. Dette kommer fram i rapporten «Inkluderende fellesskap for barn og unge» som ble lagt fram i april i år. Ekspertgruppen som har utarbeidet rapporten på oppdrag fra Kunnskapdepartementet, hevder blant annet at barn og unge som blir utsatt for dagens spesialpedagoger mister sin tilhørighet til fellesskapet. Dessuten viser man til at elever som mottar spesialundervisning, har dårligere læringsprogresjon enn elever som strever i skolen uten å få slik undervisning. Elever som får spesialundervisning, trives i tillegg dårligere enn andre elever og har mye lavere sosiale ferdigheter og arbeidsinnsats. Ja, ekspertgruppen hevder sågar at «det spesialpedagogiske systemet opprettholder og forsterker seg selv og den praksisen som ikke fungerer». Det er sterke ord.

Ekspertgruppen understreker at det ikke er de anskete i barnehagen og skolen som de kritiserer, men selve «systemet». Men når ekspertgruppen skal peke på hva som er galt og hva som må gjøres, så

viser det seg imidlertid at også dens fokus er underlig smalt og perspektivløst. Det som framstår som hovedproblemet, er hvordan man organiserer og praktiserer den spesialpedagogiske hjelpen. Man foreslår blant annet å etablere et såkalt «støttesystem», der flest mulig av dem som trenger det, skal få tilrettelagt oppfølgning sammen med resten av barna – uten at de underlegges individuelle, sakkyndige vurderinger eller gis spesialundervisning. Framfor å se segres, skal disse barna heller møte lærere med relevant og formell pedagogisk kompetanse, som i sin tur skal ha nærkontakt med en veilederfunksjon. Dette fordrer imidlertid omfattende krav til kartlegging, utredning og dokumentasjon. For å styrke denne kartleggingen og oppfølgingen, foreslår man at det spesialpedagogiske støttesystemet skal integreres i institusjonen.

Spesialpedagogisk tenkning og praksis skal altså bli en selvfølgelig del av barnehagens og skolens hverdag. Det ekspertgruppen imidlertid ikke problematiserer, er om spesialpedagogikken i et slikt opplegg fremdeles vil kunne bli en del av problemet og ikke løsningen.

Som våre myndigheter foreslår man seg at problemet i skolen best løses ved å identifisere svaktpresterende barn så tidlig som mulig. «Tidlig innsatt» er hos ekspertgruppen «et prinsipp» som ikke trenger drøfting, men som man ganske enkelt tar som gitt utgangspunkt. Men nå kunne det jo tenkes at når man så tidlig som mulig – og helst i barnehagen – identifiserer og plukker ut «barn med behov for særskilt tilrettelegging», for deretter å sette i gang tiltak fordi de ikke når kompetansemålene for sitt årstrinn, så risikerer man å skape utenforstående. Men en slik tanke utelukkes i utgangspunktet, til tross for at rapporten nettopp viser at

spesialpedagogikken hittil i stor grad har fungert slik.

Men det er vel liten grunn til å tro at stigmatiseringen plutselig skal opphøre i det øyeblikk den spesialpedagogiske tidliginnsatsen skjer mens de andre barna ser på. Ambisjonen er at «veilederfunksjonen» skal forebygge og motivere etablering og drift av klart ekskluderende tilbud i skoler og barnehager. Man regner med andre ord ikke bare med at skoler og barnehager også i framtiden vil holde seg med «klart ekskluderende tilbud», men at løsningen for å motivere dette, er enda flere spesialpedagoger omkring de barna det er snakk om.

Det man ikke setter spørsmålstegn ved eller diskuterer, er om denne utblinkingen av barn til å motta spesialpedagogisk hjelp i seg selv vil kunne bidra til at disse barna vil bli stigmatisert og oppleve seg selv som problembarn. Spesielt foruroligende er dette, når man tar i betraktning at Riksrevisjonen ifølge ekspertgruppen har vist at «når en elev først har fått vedtak om spesialundervisning, så får vedkommende dette også resten av skoleåret». Hvis det er slik at de barna som tidlig havner i spesialpedagogens søkelys, må regne med å bli der resten av skoleåret, så vil disse barna potensielt oppfatte seg som problembarn hele sitt lange skoleliv.

Det forunderligste er likevel at ekspertgruppen ikke problematiserer de forståelsesrammene som skolen og barnehagen i dag tenkes innenfor. Som jeg har vist i min nye bok «Til alle barns beste», forstås barnehagen og skolen i dag som prestasjonsarenaer, der barna systematisk og ustanselig skal testes på et sett av forhåndsdefinerte mål og delmål. Dette skolesystemet tar

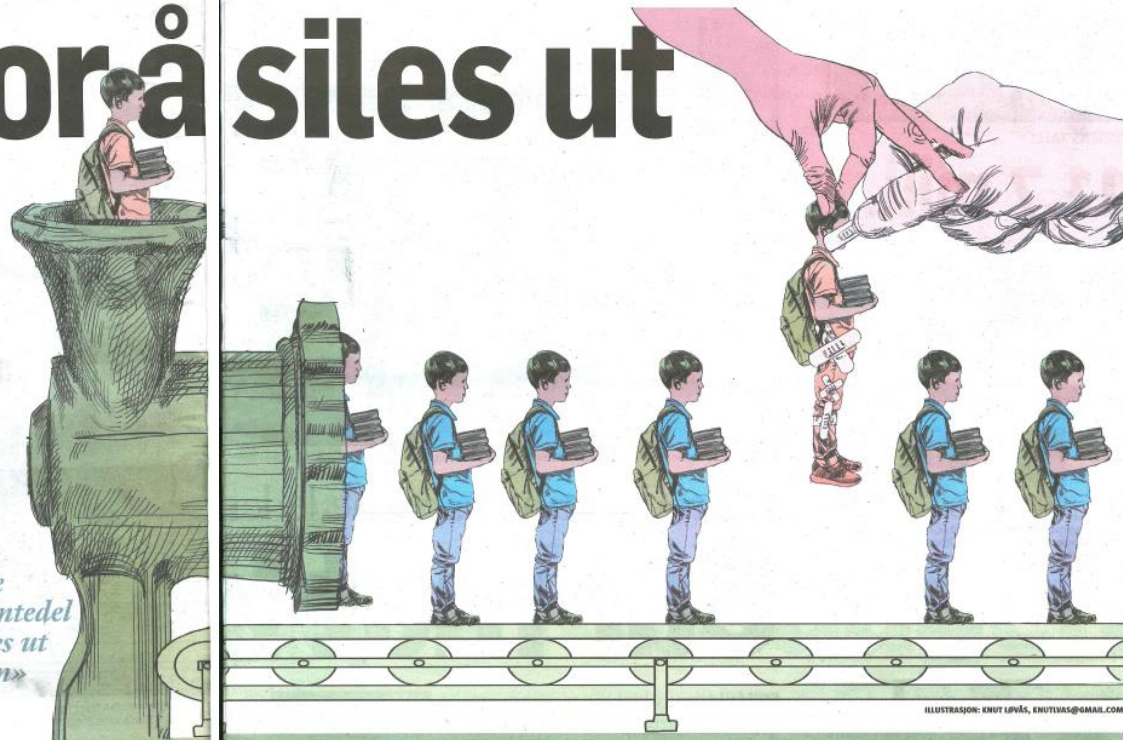
ekspertgruppen for gitt, og spesialpedagogens oppgave blir å lappe sårene og skadene som dette systemet skaper. Det er i den forbindelse bemerkelsesverdig at myndighetenes oppfatning av at barna bør underlegges et høyt «læringsstrykk» ikke problematiseres, men videreføres uten spørsmål.

Når det gjelder barnehagen, har ekspertgruppen ingen refleksjon over at barnehagen nå for tiden blir forstått som det første trinnet i utdanningstaket. I sin utlegning av innholdet i barnehage-loven konstaterer man ganske enkelt at den spesialpedagogiske innsatsen skal gjøre barna skoleklare: «Hjelpen skal bidra til at barnet blir bedre rustet til å starte på skolen, og at barnet får nødvendig hjelp slik at vansker blir avhjulpet på et tidlig tidspunkt». Her ser vi at det er skolen som setter premisene

«Allerede i første klasse skal en femtedel av elevene blinkes ut som problembarn»

for hva man skal holde på med i barnehagen. Ikke på noe sted i rapporten setter man spørsmålstegn ved dette. Ja, premisset om at barnets mål skal være en forberedelse til skolen, har gått dem så i blodet at de eksplisitt og helt ubekymret omtaler barna i barnehagen som «elever».

Ekspertgruppen snakker gjennomgående om «barn og unge med behov for særskilt tilrettelegging», og hevder at «barnehagen og skolen må forpliktes til å sørge for at alle barn og unge får rask og effektiv hjelp med sine vansker». Men man drøfter utrolig nok ikke hva «behov» og «vansker» betyr i denne sammenhengen. Rapporten viser til at det finnes noen barn med synshemming,

ILLUSTRASJON: ENUT LØVÅS, ENUTVISA@GMAIL.COM

hørselshemming, utviklingshemming og helt spesielle tale- og språkvansker, og disse må få individuell tilrettelagt undervisning. Men dette utgjør ifølge ekspertgruppen en svært begrenset del av barn (ca. 1–3 prosent av barn i barnehage og skole). Det store gross av barn med såkalt «behov» for spesialpedagogisk hjelp, er barn som ikke når barnehagens og skolens kompetansemål.

Det man særlig er opptatt av, er ikke behov som barna opplever, men hva de voksne mener at et barn bør kunne.

De færreste av dagens 15-åringene vil for eksempel ha noe behov for å regne med potenser og kvadratter utenfor skolen og vil heller aldri få behov for det senere i livet. Det er først og fremst på skolen de «trenger» slike kunnskaper og har «behov» for hjelp hvis de ikke får det til. Tilsvarende i barnehagen: Et tre-åring som ikke skiller begrepene stor og liten (men som naturligvis vil lære seg dette senere) får et «problem» – og derfor «behov» for hjelp – fordi han måles opp mot en norm som sier at barn skal kunne slikke ting når de er tre år og ikke fire.

Hele dette systemet er basert på at man opererer med et sett av kompetansemål som man med viten og vilje har plassert så høyt at ikke alle kan nå dem. På den måten kan man differensiere barna og få destillert ut dem som ikke strekker til. Disse barna setter man deretter stigmatiserende merkelapper på – i barnehagen: «mester ikke», i barnehagen: «svak måloppnåelse», og i ungdomsskole og videregående skole: «dårlige karakterer» – for så å mobilisere spesialpedagogisk ekspertise for å hjelpe dem.

Dette systemet framstår som en selvsagt og uproblematisk ting for ekspertgruppen. Et tiltak den foreslår er følgende: «Rett etter skolestart gjennomføres det en kartleggingsprøve av barns leseferdigheter og sosiale ferdigheter. Elevene som presterer i de laveste 20 prosentene, får umiddelbart ekstra pedagogisk hjelp og støtte». Allerede i første klasse skal en femtedel av elevene blinkes ut som problembarn. Men det kanskje mest foruroligende og oppsettsekkende med dette systemet, er at uansett hva slags tiltak man eventuelt setter inn i barnehagen for å

heve ferdighetene til barna før skolestart, så vil det aldri hjelpe. Så lenge man opererer med et fast prosenttil på 20 innenfor referansepopulasjonen, vil antall barn med ekstra «behov» alltid være like stort. Eller for å formulere det annerledes: Produksjonen av tapere hører med til selve systemet. Ingen endringer i organiseringen og praksiseringen av de spesialpedagogiske oppleggene vil kunne endre på dette.

Det er merkelig at det ikke blinker noen varselkammer for arbeidsgruppen når de fastslår at «det finnes ca.

15–25 prosent av barn og unge som har så store utfordringer at de trenger en form for tilrettelegging i barnehage og skole». Det er store tall, og det er underlig at de ikke reflekterer over om det virkelig kan være nødvendig å opprettholde et barnehage- og skolesystem der opp mot en fjerdedel av alle barn faller igjennom og «trenger» spesialpedagogisk oppfølging.

Her stilles ingen spørsmål ved at skolen systematisk bidrar til å produsere utenfor-skap.

Espen Schaanning
espen.schaanning@nla.no

Neoliberalisme

- I en neoliberalistisk diskurs, framstilles barndommen som et samfunnsøkonomisk interesseområde, hvorpå det er nødvendig å sikre at barn som investeringsobjekt utvikler visse kompetanser.
(Franck 2017, s. 152)
- Med andre ord risikerer tidlig innsats og spesialpedagogisk støtte å fungere som verktøy for å sikre at barn innretter seg neoliberalistiske normaliseringskrav.
(Franck 2017, s. 164)

Tilpasset opplæring

Kvalifisering

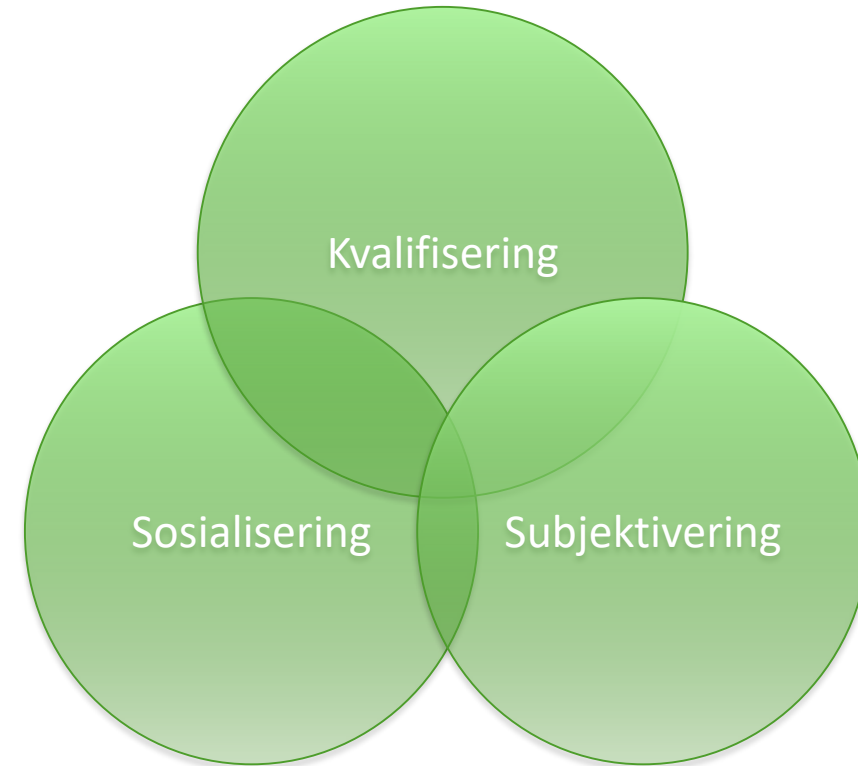
- Kunnskaper
- Ferdigheter
- Kompetanse

Sosialisering

- Tilegning av det sosiale, politiske, kulturelle, mm

Subjektivering

- Uavhengig, handlekraftig og ansvarlig som også utfordrer det eksisterende og dominerende
- Hvordan «bli seg selv»

Biesta (2012, s.7)

Psykisk helse i skolen

§ 1-1. *Formålet med opplæringa*

«Elevane og lærlingane skal utvikle kunnskap, dugleik og holdningar for å kunne meistre liva sine.....»

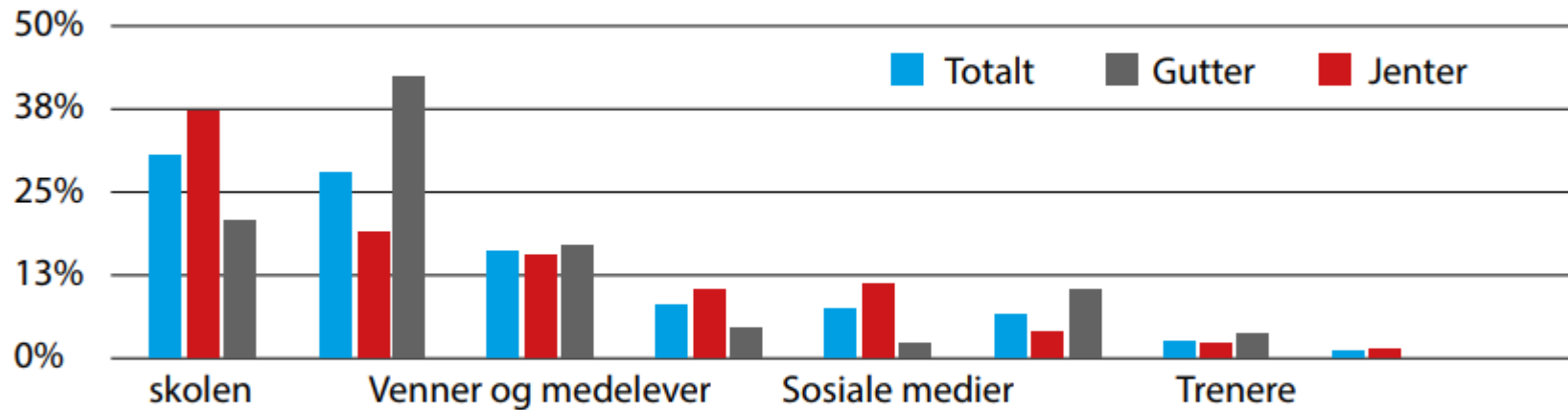
Generell del av læreplanen

«Oppfostringen skal gi elevene lyst på livet, mot til å gå løs på det og ønske om å bruke og utvikle videre det de lærer. Barn starter på et stort eventyr som med hell og omsorg kan vare et livsløp. Skolen må lære dem ikke å være redde, men å møte det nye med forventning og virkelyst. Den må skape trang til å ta fatt og holde fram. Den må opparbeide vilje til å komme videre, og utvikle energi til å motstå egen vegring og overvinne egen motstand» (s.5).

- Mange elever forteller om et betydelig prestasjonspress i skolen, og Skaalvik og Federici (2015) konkluderer med en klar sammenheng mellom prestasjonspress og mental helse.
- Det er en klar sammenheng mellom langvarig negativt stress og alvorlige helseproblemer (Lillejord, Børte, Ruud, & Morgan, 2017).
- Det er også grunnlag for å hevde at det opplevde prestasjonspresset delvis kan sees som er resultat at skolens målstruktur (Skaalvik & Skaalvik, 2017).

Hvor eller fra hvem føler du at den største kilden til forventinger til deg kommer fra?

Kilde: Undersøkelse fra Respons Analyse.
Se kapitel 5 for mer informasjon om undersøkelsen

https://www.rodekors.no/contentassets/c7e76b4c2aab41e4b3f877f7d8f05536/rodekors_psykt-flink_rapport_180808.pdf

Den gode relasjon

«Gode relasjoner er livsmestringens DNA»
(Linder, 2017)

«relasjonskompetanse kan betraktes som grunnlag for livsmestring»

Spurkeland, J. (2015). Relasjonskompetanse som grunnlag for å skape resultater i arbeid og på skole. Retrieved from <http://www.forebygging.no/Global/Spurkelandartikkel%20nr.%202.pdf>

- Dersom læringsmiljøet i for stor grad preges av en prestasjonsorientert målstruktur, står en i fare for at elevene i langt mindre grad vil oppleve den nødvendige personlige støtten. Bullough (2011) **påpeker derfor at en for sterk prestasjonsorientert målstyring vil kunne påvirke lærer-elevrelasjonen fra å være en «autentisk relasjon» til å bli en «vurderingsrelasjon» som igjen vil kunne true elevenes egenverd.**
- Skaalvik og Skaalvik (2013) viser også til at en sterk prestasjonsorientert målstruktur påvirker lærernes trivsel i jobben. I en undersøkelse som omfatter over 2500 lærere fant en at **lærere som opplevde en læringsorientert målstruktur ved egen skole, opplevde høyere trivsel og større engasjement enn lærere som opplevde en prestasjonsorientert målstruktur ved egen skole** (Skaalvik & Skaalvik, 2013).
- Hvor lenge greier lærere å fungere som en motvekt til en prestasjonsorientert målstruktur og vil nye generasjoner av lærere sosialiseres inne i en prestasjonsorientert skolekultur (Skaalvik & Skaalvik, 2017).

Syke av stress

I tillegg til å teste ferdigheter i lesing, regning og naturfag, undersøker Pisa elevenes trivsel. Her har Norge alltid hatt høy score. Men nå viser både Pisa og den norske Ungdata-undersøkelsen at andelen elever som opplever ensomhet, utenforskap og stress i skolen er doblet siden 2003. Andelen er nå 15 prosent.

Ifølge Ungdata 2017 rapporterer nær halvparten av elevene i videregående at de er plaget av stressrelaterte symptomer. Og ved Rikshospitalet er det registrert en dramatisk økning i antall barn og unge som legges inn med stressrelaterte sykdommer og lidelser. Økningen er på 400 prosent siste fem år, ifølge avdelingsoverlege Trond H. Diseth.

Kriseforståelse

Flere skoleforskere ser en klar sammenheng mellom økt bruk av tester i skolen og stressede barn. De mener at de første Pisa-resultatene ble brukt av Høyre til å skape kriseforståelse av norsk skole.

– Det var det ingen grunn til. Det er svært små variasjoner. Om man blir land nr. 26 eller nr. 5, er resultatene omtrent de samme. Det kan sammenlignes med sykkel-VM, én hadde gul ledertrøye, resten kom samlet i heatet bak. Norge er godt plassert blant andre svært gode skolesystem, sier Tom Are Trippestad, professor ved Høgskolen på Vestlandet (HVL) og Høyre-velger.

OK MED TESTING: I 10F på Storetveit skole mener både elever og lærer at det er økt med tester og nasjonale prøver. – Men de viser ikke hvor god en skole er, sier lærer Ole Aleksander Knudsen. I likhet med flere forskere, mener han Pisa-resultatene har fått påvirke norsk skole i for stor grad. FOTO: MARITA AAREKOL

I 16 år har skoleelevene blitt testet. De er fortsatt på samme nivå, men er blitt mer stresset.

Skoleresultatene er på samme nivå som da Norge fikk Pisa-sjokk i 2001. Samtidig blir stadig flere barn syke av stress.

Fremtiden idealelever

- «Livsmestring og folkehelse»

«For det første bør man ikke bare forstå innføringen av dette faget som en måte å hjelpe elevene til å bedre tåle livets nedturer, men også som et middel til å disiplinere elevene til å bli effektive, selvregulerte og høytpresterende.»

«For det andre, dersom samfunnets og skolens høye krav til prestasjoner bidrar til psykologisk uhelse, bør man heller endre systemet enn å forsøke å gjøre barn og unge enda mer tilpasningsdyktige»

PRESTASJONSPRESS: Man bør heller endre systemet enn å forsøke å gjøre barn og unge enda mer tilpasningsdyktige, skriver innsenderne. FOTO: NTB SCANPIX (ILLUSTRASJONSFOTO)

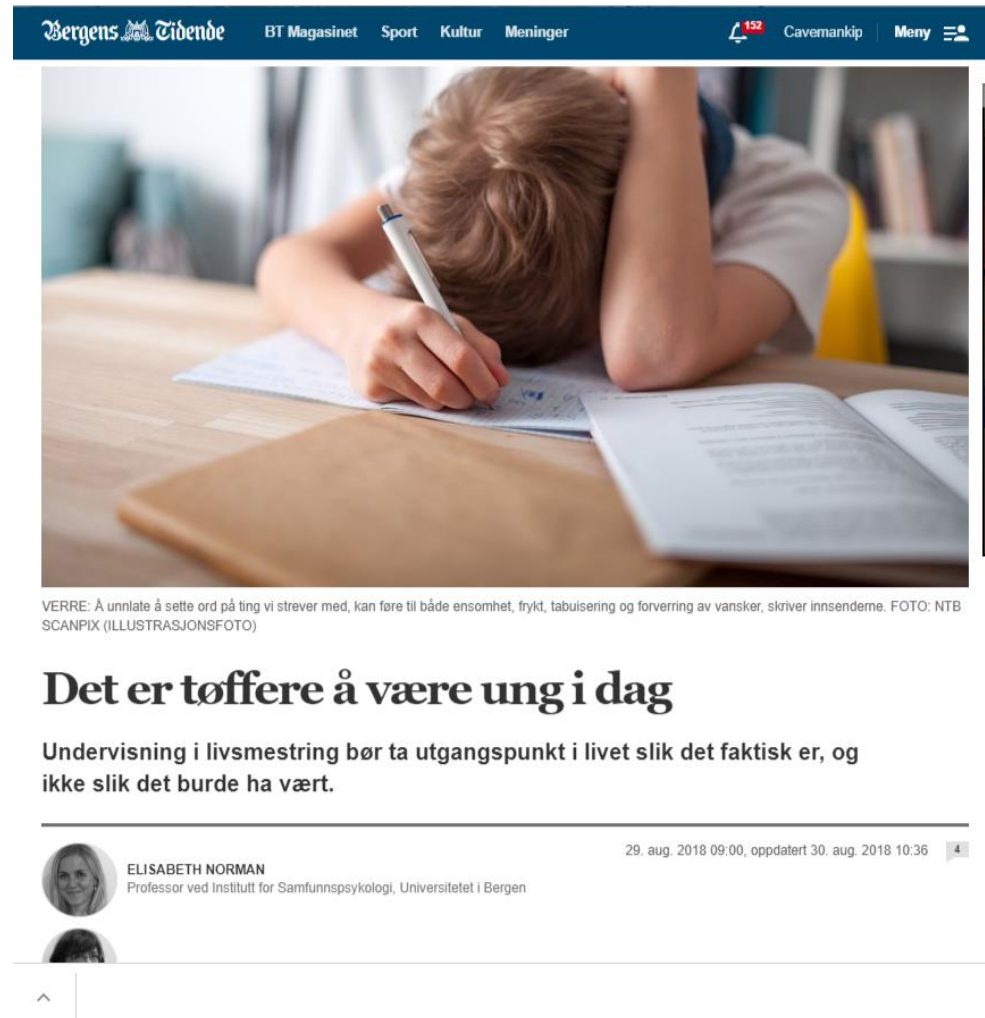
Fremtidens idealelev er et overmenneske

Utdanningsreformen har for strenge forventninger til hva elever skal gjøre, tenke, vite, føle og klare.

Det er tøft å være ung

«Hva er galt med å være tilpasningsdyktig? I kronikken argumenteres det for at man heller bør forandre systemet (les: «prestasjonsjaget») enn å jobbe for å gjøre elevene enda bedre i stand til å tilpasse seg det.

Vi mener at undervisning i livsmestring bør ta utgangspunkt i livet slik det faktisk er, og ikke slik det burde ha vært. Livet er tidvis vanskelig for de fleste av oss, og verden er et nådeløst sted å befinne seg i.»

Bergens Tidende BT Magasinet Sport Kultur Meninger 152 Cavemankip Meny

VERRE: Å unnlåte å sette ord på ting vi strever med, kan føre til både ensomhet, frykt, tabuisering og forverring av vansker, skriver innsendene. FOTO: NTB SCANPIX (ILLUSTRASJONSFOTO)

Det er tøffere å være ung i dag

Undervisning i livsmestring bør ta utgangspunkt i livet slik det faktisk er, og ikke slik det burde ha vært.

ELISABETH NORMAN
Professor ved Institutt for Samfunnspsykologi, Universitetet i Bergen

29. aug. 2018 09:00, oppdatert 30. aug. 2018 10:36

<https://www.bt.no/btmeninger/debatt/i/a2E6bL/Det-er-toffere-a-vare-ung-i-dag>

Inkluderende
skolemiljø

Opplæringsloven § 9 A-3. *Nulltoleranse og systematisk arbeid*

- Å dreie perspektivet fra «mobbing» til «krenkelser» innebærer å utvide definisjonen på flere måter.
- Elever som føler seg krenket, kan inkluderes som ofre, selv om handlingen i seg selv ikke tilfredsstiller definisjonen av «mobbing»
 - Negativ handling
 - Styrkeforhold
 - Gjentakende

Grunnlagsdokument

- Nulltoleranse mot mobbing og andre krenkelser har som utgangspunkt at det er barnets subjektive opplevelse som skal legges til grunn. Barnets opplevelse skal derfor tas på alvor
- «Barn og unge skal ikke oppleve at det stilles spørsmål ved deres opplevelse, bagatellisering av det de forteller om, eller å få beskjed om at «det må du tåle»» (Utdanningsdirektoratet, 2017, s. 10).
- En viktig presisering men slett ikke uproblematisk....

Grunnlagsdokument for arbeidet med barnehage-, skolemiljø, mobbing og andre krenkelser

En felles plattform for statlige aktører
Revidert utgave

Dilemma 2

- Skolen har i oppgave å hjelpe elevene til å håndtere medgang og motgang
- Å utvikle robuste mennesker som har strategier til å håndtere alle sidene ved livet
- En viktig oppgave for skolen for å hjelpe barn og unge til å ta vare på sin egen psykiske helse.
- Nettopp dette kommer også til uttrykk i den overordnede delen av læreplanen som påpeker at det å kunne håndtere tanker, følelser og relasjoner er viktige element i forhold til folkehelse og livsmestring (Utdanningsdirektoratet, 2017, s.13).
- Å frarøve elevene erfaringer?
- Bekymrings- og beskyttelsessamfunn

Dilemma 3

- Utvikling av grunnleggende demokratiske verdier der gjensidig respekt, toleranse, ytringsfrihet og frie valg står sentralt.
- Øve på sosiale ferdigheter
- Øve på demokratiet
- Øve på ytringsfrihet

En skole og en barnehage som ikke gir rom for å øve, men som på dette området krever at ferdighetene er på plass fra dag?

«Opplæringen skal gi elevene kunnskaper og ferdigheter til å møte utfordringer i tråd med demokratiske prinsipper. De skal forstå dilemmaer som ligger i å anerkjenne både flertallets rett og mindretallets rettigheter. De skal øve opp evnen til å tenke kritisk, lære seg å håndtere meningsbrytninger og respektere uenighet. Gjennom arbeidet med temaet skal elevene lære hvorfor demokratiet ikke kan tas for gitt, og at det må utvikles og vedlikeholdes.» (Utdanningsdirektoratet, 2017c, s. 14)

«Mennesker er sårbare og feilbarlige. Tilgivelse, nestekjærlighet og solidaritet er nødvendig for at mennesker skal vokse og utvikle seg» (Utdanningsdirektoratet, 2017c, s.6).

Dilemma 4

- En skole med plass til alle?
 - Kultur
 - Traumer
 - Impluskontroll
 - Konsekvens
 - Sosiale koder
- Har skole og barnehage innfør enda flere forventninger til barn som gjør det vanskeligere for mange barn å bli inkludert?
- Hvordan skal barn som strever få rammer til utvikling?

«Anders har, det innebærer at han av og til sier og gjør ting som kan virke sårende. Når han gjør dette blir han alltid veldig lei seg etterpå, for han mener ikke å være slem». Hvis dere opplever at Anders sier eller gjør noe dumt mot dere må dere prøve å ikke bry dere.....

IGP(I)

- Hva betyr et inkluderende læringsmiljø for deg?
- Hvordan kan jeg som leder bidra refleksjoner omkring inkludering slik at det blir en kontinuerlig og naturlig del av arbeidet med å utvikle skolen?

